

การเกิดจริยธรรมในมนุษย์แต่ละคน

การพัฒนาจริยธรรมให้เกิดขึ้นในมนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับอายุ การเลี้ยงดู สังคมแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี ฯลฯ ที่ทำให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้และเลือกสิ่งที่ดีงามมาเป็นแนวปฏิบัติของตน ดังนั้นการเกิดจริยธรรมในมนุษย์แต่ละคนจึงอาจเกิดจากลักษณะต่อไปนี้

๑. เกิดจากการเลียนแบบ เป็นกระบวนการที่เกิดจากการเรียนรู้ การยอมรับ การเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ที่แวดล้อมตนอยู่ แล้วนำมาปรับเข้ากับตนเอง กระบวนการนี้จัดเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก ส่วนใหญ่จะเกิดในครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อนและชุมชน

๒. การสร้างจริยธรรมในตนเอง โดยตัวเองเป็นผู้กำหนดขึ้น ซึ่งอาจเป็นเรื่องของมโนธรรม เหตุผลหรืออารมณ์ของมนุษย์ นักปรัชญาบางคนเช่น คานท์ (Kant) เชื่อว่า มนุษย์มีกฎจริยธรรมเกิดขึ้นในตนเองโดยรู้จักปรับตัวในสภาพธรรมชาติเข้าด้วยกัน แล้วเลือกเอาแนวทางที่ดีมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

๓. เกิดจากการเรียนรู้ระบบสังคม จริยธรรม ค่านิยม ที่ได้จากการวิเคราะห์คุณค่า ความถูกต้องชั่วดี จนกลายเป็นหลักการ กฎเกณฑ์ ข้อกำหนด แนวศีลธรรม ให้ยึดถือปฏิบัติ การบำเพ็ญประโยชน์และพันธสัญญาประชาคม เป็นการปฏิบัติตามระเบียบ ก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชาติ มีความสัมพันธ์เป็นมิตรไมตรี ต่างปฏิบัติตามบทบาท ใช้สิทธิหน้าที่ ทำให้เกิดความสงบสุขและสามัคคี

๔. การปฏิบัติตามหลักสากลธรรม หลักมโนธรรมสากลที่ครอบคลุมได้ทั้งโลก เป็นข้อยืนยันคุณความดีของทุกศาสนาว่าล้วนวางแนวทางให้คนหรือศาสนิกชนของตนบำเพ็ญตนอยู่ในคุณงามความดีตามที่ได้สร้างสรรค์หลักธรรมไว้ มีการกลม่อเกล่าจิตใจ ให้ศรัทธาแน่วแน่ในการบำเพ็ญตนให้มีสาระ มุ่งถึงเป้าหมายของความเชื่อสูงสุดที่ยึดมั่น ซึ่งล้วนเป็นสுகติหรือหนทางดีงาม หลักจริยธรรมที่ขยายขอบเขตจากจุดเล็กที่สุด คือ เฉพาะตนไปจนถึงสากลโลก

โครงสร้างของคุณลักษณะจริยธรรมในสังคมไทย

จากการประชุมวิชาการเรื่อง “แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย” ระหว่างวันที่ ๒๒-๒๗ มกราคม ๒๕๒๓ ได้กล่าวถึงโครงสร้างของคุณลักษณะจริยธรรมในสังคมไทย ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้ปรับปรุงแล้ว มี ๑๑ ประการ ดังต่อไปนี้ (สิวลีศิริไล, ๒๕๕๖)

๑. ความรับผิดชอบ (accountability) หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน ด้วยความพากเพียร และความละเอียด รอบคอบ ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ทั้งพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบ ได้แก่

- เอาใจใส่ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อผลของงานนั้น ๆ
- ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัว
- เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์และมีวินัยในตนเอง
- มีอารมณ์หนักแน่นเมื่อเผชิญกับอุปสรรค
- รู้จักหน้าที่และกระทำตามหน้าที่เป็นอย่างดี
- มีความเพียรพยายาม
- มีความละเอียดรอบคอบ
- ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่
- ปรับปรุงงานในหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นทั้งตนเองและสังคม
- ตรงต่อเวลา
- ยอมรับผลการกระทำของตน

๒. ความซื่อสัตย์ (integrity) หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมและตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ต่อหน้าที่การทำงานและต่อผู้อื่น ได้แก่

- ไม่สับปลับกลับกลอก
- ไม่คล้อยตามพวกที่ลากหรือชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย
- มั่นคงต่อการกระทำดีของตน
- ไม่คดโกงความตั้งใจทำจริง
- ประพฤติตนตรงตามพูดและความคิด
- ไม่เอาเวลาทำงานในหน้าที่ไปใช้ทำประโยชน์ส่วนตัว
- ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ทำประโยชน์ส่วนตัว
- เตือนสติและแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์
- ยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น ไม่คิดริษยาหรือกลั่นแกล้ง
- ร่วมมือร่วมใจกันทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ
- ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวหรือเอาดีเข้าตน
- ไม่ร่วมกันทำงานใด ๆ ที่ผิดกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับของสังคม

และหมู่คณะ

๓. ความมีเหตุผล (reasonable) หมายถึง ความสามารถในการใช้ปัญญาในการประพฤติปฏิบัติ รู้จักไตร่ตรอง พิสูจน์ให้ประจักษ์ ไม่หลงงมงาย มีความยับยั้งชั่งใจ โดยไม่ผูกพันกับอารมณ์และความยึดมั่นของตนเองที่มีอยู่เดิม ซึ่งอาจผิดได้ พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความมีเหตุผล ได้แก่

- ไม่ลุ่มหลงเพราะความเชื่อถือ งมงาย อวิชชา
- ไม่ยึดถือตนเองหรือบุคคลเป็นใหญ่หรือการกระทำที่งมงาย
- ไม่สรุปเอาง่าย ๆ โดยไม่ใช้เหตุผลอย่างรอบครอบ
- ใช้วิธีแห่งประชาธิปไตย ประกอบด้วย การยอมรับ การคิดพิจารณา

และการใช้วิธีการแห่งปัญญา

- มองอย่างรอบคอบแล้วจึงตัดสินใจ
- รู้จักควบคุมอารมณ์ คือมีสติยับยั้งชั่งใจ
- รู้จักข่ม ความโลภ ความโกรธ ความหลงผิด
- การหนีออกจากความเคยชินที่ผิด ๆ
- รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาละ รู้จักเทศะ
- ไม่เป็นคนทุเบาเชื่อง่าย

๔. ความกตัญญูกตเวทิต (gratitude)

ความกตัญญู หมายถึง ความรู้สึกในการอุปการคุณหรือบุญคุณที่ผู้อื่นหรือสิ่งอื่นที่มีต่อเรา

กตเวทิต หมายถึง การแสดงออกและการตอบแทนบุญคุณ

ดังนั้น ความกตัญญูกตเวทิต จึงหมายถึง ความรู้บุญคุณและตอบแทนคุณต่อคนอื่นที่มีบุญคุณ พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเป็นผู้มี ความกตัญญูกตเวทิตต่อบุคคลและสิ่งแวดลอม ได้แก่

- แสดงความเคารพนับถือ ยกย่องเชิดชู ไม่ลบหลู่ดูหมิ่น
- ชักนำคนอื่นให้นิยมยินดีในการทำคุณความดีตอบแทนผู้มีพระคุณ
- ปฏิบัติต่อผู้มีพระคุณด้วยความซื่อตรง ไม่มีลับลมคมในหรือมีสิ่งใด

แอบแฝงอยู่เบื้องหลัง

- ไม่ละทิ้งผู้มีพระคุณในคราวที่ผู้มีพระคุณเดือดร้อน ลำบาก
- เคารพรักใคร่ ไว้วางใจ และเชื่อถือในผู้มีพระคุณที่ไม่ผิดศีลธรรม
- ไม่ทำตนเป็นที่เสื่อมเสียชื่อเสียงแก่วงศ์ตระกูลและผู้มีพระคุณ
- ไม่คิดร้ายต่อผู้มีพระคุณ
- จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- ทำนุบำรุงศาสนา
- รักษาเกียรติยศและนำชื่อเสียงมาสู่ครอบครัว สถาบันการศึกษา

วิชาชีพ และประเทศชาติ

- หมั่นประกอบกิจอันเป็นหน้าที่ของตน เพื่อให้ตนมีหลักฐานและประเทศชาติรุ่งเรือง

- รักษาและสงวนทรัพย์ากรธรรมชาติ

๕. ความมีระเบียบวินัย (discipline) หมายถึง การควบคุมความประพฤติของตนเองให้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับจรรยาบรรณทางสังคม กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อตกลง กฎหมาย และศีลธรรม

พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเป็นผู้รักษาระเบียบวินัย ได้แก่

๕.๑ การรักษาระเบียบภายนอก ประกอบด้วย

(๑) การรักษาระเบียบวินัยในการบริโภค ได้แก่ การรับประทานอาหารให้ถูกต้องอนามัยและสุขวิทยา มีมารยาทเรียบร้อยในการรับประทานอาหาร เช่น ไม่รับประทานอาหารในที่ที่ไม่สมควร ไม่รับประทานมูมมาม ฯลฯ

(๒) การรักษาระเบียบวินัยในการอุปโภค ได้แก่ การรักษาร่างกาย เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และเครื่องใช้ ให้สะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย

(๓) การรักษาระเบียบวินัยต่อสถานที่ ได้แก่ การรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยทั้งในสำนักงาน วัดวาอาราม สถานที่ราชการ และสาธารณสถานต่าง ๆ เช่น ถนน แม่น้ำ ลำคลอง โรงมหรสพ รถโดยสาร สวนสาธารณะ ฯลฯ และประพฤติปฏิบัติตามกฎและข้อบังคับของสถานที่นั้น ๆ

(๔) การรักษาระเบียบวินัยในการปกครอง ได้แก่ การสร้างวินัยเพื่อถือเป็นหลักปฏิบัติ และมีการปกครองดี มีจรรยา มีวินัย เอาใจใส่กวดขัน ปรับปรุงระเบียบ ให้มีมาตรฐานควรแก่ความนิยมนับถือ และปฏิบัติให้เป็นแบบอย่าง

๕.๒ การรักษาระเบียบภายใน คือ การแต่งกายและควบคุมท่วงที กริยาวาจา และใจ ให้หมดจดงดงาม ด้วยการเว้นชู้ ประพฤติชอบทั้งต่อหน้าและลับหลัง ได้แก่ ระเบียบท่วงที ระเบียบกริยา ระเบียบวาจา และระเบียบใจ

(๑) ระเบียบท่วงที ได้แก่ การจัดทำทางที่ทำให้เหมาะสมแก่ฐานะ และภูมิรัฐของตน ไม่ดูหมิ่นผู้อื่น ไม่ทะนงตน

(๒) ระเบียบกริยา ได้แก่ การควบคุมอาการของร่างกายที่เคลื่อนไหว ออกมาให้ปรากฏแก่คนทั้งหลาย โดยควบคุมและปรับปรุงกริยาให้งดงามเป็นระเบียบ มีกริยาดี สุภาพอ่อนโยน ประพฤติปฏิบัติได้เหมาะสมแก่บุคคล โอกาส เวลา และสถานที่

(๓) ระเบียบวาจา ได้แก่ การพูดจาไพเราะ พูดในสิ่งที่มีประโยชน์ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียดยุยง ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อ

(๔) ระเบียบใจ ได้แก่ การรู้จักควบคุมจิตใจและอารมณ์ ให้อยู่ในกรอบและระเบียบที่ดีงาม

๖. ความเสียสละ (sacrifice) หมายถึง การลดละความเห็นแก่ตัว การแบ่งปันแก่คนที่ควรให้ด้วยทรัพย์สิน กำลังกาย และกำลังปัญญาของตนเอง รวมทั้งการรู้จักสลัดทิ้งอารมณ์ร้ายในตนเองด้วย พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเสียสละทั้งทางกาย วาจา สติปัญญา กำลังทรัพย์ และทางใจ ได้แก่

๖.๑ ความเสียสละทางกำลังทรัพย์ คือ การแบ่งปันเครื่องอุปโภคบริโภค ให้แก่ผู้ที่ขัดสนที่สมควรให้ แบ่งปันเงินทองให้แก่ผู้ขัดสนที่สมควรให้และสละทรัพย์เพื่อสาธารณกุศล

๖.๒ ความเสียสละทางใจ คือ ยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นมีความสุข ไม่อาฆาตจองเวร ให้อภัยในความผิดพลาดของผู้อื่นที่สำนึกผิด ไม่นึกสมน้ำหน้าผู้อื่น เมื่อเพลี่ยงพล้ำ ไมโลภอยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตน

๗. ความสามัคคี (unity) หมายถึง ความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน การให้ความร่วมมือในการกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จ ลุล่วงด้วยดี โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว รวมถึงการมีความรักในหมู่คณะ พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามัคคี ได้แก่

- ปรับตนเองให้เข้ากับผู้อื่นได้ดี
- รับผิดชอบต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตน
- เข้ามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจกรรมของส่วนรวม
- เป็นผู้ประสานความสามัคคีในหมู่คณะ
- ไม่แบ่งแยกเป็นพวกเขาพวกเรา
- รักหมู่คณะ มีใจหวังดี และช่วยเหลือเกื้อกูลในทางไม่ผิดศีลธรรม
- มองคนอื่นในแง่ดีเสมอ

๘. ความประหยัด (frugality) หมายถึง การใช้สิ่งของทั้งหลายพอเหมาะพอควร ให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ไม่ยอมให้มีส่วนเกินมากนัก รวมทั้งการรู้จัก

ระมัดระวัง รู้จักยับยั้งความต้องการให้อยู่ในกรอบและขอบเขตที่พอเหมาะพอควร พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการประหยัดเวลา ประหยัดทรัพย์ ได้แก่

- พยายามจ่ายทรัพย์เท่าที่จำเป็นให้สมควรแก่อัตภาพ
- การรู้จักกำหนดจ่ายให้พอเหมาะพอควรแก่กำลังทรัพย์
- การรู้จักเก็บรวบรวมรายได้อันควรเก็บไว้เป็นทุนสำรอง
- ทำทรัพย์ที่มีอยู่ให้เจริญงอกงาม
- คุ่มครองรักษาทรัพย์ให้ปลอดภัย
- บุรณะของเก่าอันควรบูรณะให้กลับใช้ประโยชน์ได้ใหม่
- ใช้และถนอมของใช้และทรัพย์สินให้คงคุณค่าและประโยชน์นานๆ
- รู้จักทำของใช้เอง อย่าคิดแต่จะซื้อหรือจ้างงานเขาทำรำไป
- ไม่ใช่จ่ายอย่างฟุ้งเพื่อให้หมดเปลืองโดยเปล่าประโยชน์
- ไม่บำรุงบำเรอความสุข สนุกสนานจนเกินไป
- ชยันหาทรัพย์ใหม่มาเพิ่มเติม

๙. ความยุติธรรม (justice) หมายถึง การปฏิบัติตนด้วยความเที่ยงตรง สอดคล้องกับความเป็นจริงและมีเหตุผล ไม่ลำเอียงหรือเข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความยุติธรรม ได้แก่

- ไม่ลำเอียงเพราะความชอบพอรักใคร่
- ไม่ลำเอียงเพราะความเกลียด
- ไม่ลำเอียงเพราะความกลัว
- ไม่ลำเอียงเพราะหลง
- ไม่เข้าข้างคนผิด

๑๐. ความอดุสาหะ พากเพียร (perseverance) หมายถึง ความพยายามอย่างยืงยวด เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จในการงาน หรือกิจกรรมที่ทำด้วยความขยันขันแข็ง กระตือรือร้น อดทน ถึงแม้ว่าจะประสบปัญหาหรืออุปสรรค ก็ไม่ยอมแพ้และไม่ย่อท้อ พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความอดุสาหะ ได้แก่

- ชยัน
- ไม่ทอดถอย
- ไม่ยอมแพ้
- พยายามต่อสู้เพื่อเอาชนะอุปสรรคจนประสบความสำเร็จ
- กระตือรือร้น
- หนักแน่นไม่ท้อถอย

๑๑. ความเมตตา กรุณา

เมตตา (mercy) คือ การมีจิตแห่งความรักใคร่ ความห่วงใย ความสงสาร ความปรารถนาดี ความเป็นมิตร ความอนุเคราะห์ โดยไม่มีเงื่อนไขเพื่อให้ผู้อื่นมีความสุขหรือให้พ้นจากทุกข์โดยไม่คาดหวังว่าจะได้อะไรตอบแทน

กรุณา (compassion) คือ การกระทำหรือการปฏิบัติภายใต้จิตที่เกิดจากความรัก ความสงสาร ความเห็นอกเห็นใจ เพื่อให้ผู้อื่นมีความสุขหรือพ้นจากทุกข์ เช่น การให้ทานแก่ผู้ยากไร้ การช่วยเหลือค่าเล่าเรียน การให้ความรู้แก่ผู้อื่นในการประกอบอาชีพ ฯลฯ

เมตตา กรุณา หมายถึง การปฏิบัติเพื่อต้องการช่วยให้ผู้อื่นมีความสุข ให้พ้นจากทุกข์ มีความสุขความเจริญ ด้วยการแสดงความมีน้ำใจ เอื้ออาทรต่อผู้อื่นด้วยความเต็มใจ แสดงอาการทางวาจาต่อผู้อื่นอย่างนุ่มนวล การไม่เอาเปรียบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น การรู้จักให้อภัย ร่วมบริจาคทรัพย์สินเพื่อส่วนรวม และเสียสละเวลาปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมตามสมควรตามสถานการณ์ และตามความสามารถของตน โดยไม่หวังผลตอบแทน พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเมตตา กรุณา ได้แก่

- ไม่เบียดเบียนใครให้เดือดร้อน
- ไม่ข่มขู่ ดุหมั่น เสียดสี พุดจาด้วยความกร้าวโกรธเคียดแค้น
- ไม่ฆ่า ทบตี ตัด จำจอง หรือทำร้ายด้วยลักษณะต่าง ๆ
- ช่วยพูดปลอบใจ เมื่อผู้อื่นได้รับความเดือดร้อนลำบาก
- ให้ความอนุเคราะห์เกื้อกูล

- มีความสลดใจเมื่อเห็นผู้อื่นมีทุกข์
- เมตตาแม้จะมีผู้ทำให้เดือดร้อน
- มีอาการทางกาย วาจา ที่แสดงต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพนุ่มนวล

ความสำคัญของจริยธรรมในการประกอบอาชีพ

จริยธรรมเป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์ จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างจรรยา คือ ความประพฤติ และธรรมคือเครื่องรักษาความประพฤติ การประกอบอาชีพใด ๆ ก็ตาม ผู้ประกอบอาชีพจะต้องคำนึงถึงผลต่อสังคมภายนอกเสมอ ทั้งนี้จะต้องไม่ใช้ความรู้ความสามารถในทางที่ผิด หากประกอบอาชีพโดยไร้จริยธรรม ผลเสียหายจะตกอยู่กับสังคมและประเทศชาติ ฉะนั้นจริยธรรมจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะลดปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น ความสำคัญของจริยธรรมในการประกอบอาชีพ (กลุ่มงานคุ้มครองจริยธรรม กรมประชาสัมพันธ์ ม.ป.ป.) มีดังนี้

๑. ช่วยให้ผู้ประกอบอาชีพแต่ละสาขา ได้ใช้วิชาชีพในทางที่ถูกต้องเหมาะสม และเกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ
๒. ช่วยควบคุมและส่งเสริมให้ผู้ประกอบอาชีพทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบในงานของตน
๓. งานส่งเสริมและควบคุมการผลิตและการปฏิบัติงาน ให้มีคุณภาพเป็นที่เชื่อถือและไว้วางใจได้ ในเรื่องของความปลอดภัยและการบริการที่ดี
๔. ช่วยส่งเสริมให้ผู้ประกอบอาชีพไม่เอาเปรียบผู้บริโภค และไม่เห็นแก่ตัว ทั้งนี้จะต้องยึดหลักโดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดแก่ผู้บริโภคเสมอ
๕. ช่วยให้วงการธุรกิจของผู้ประกอบอาชีพมีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม และมีความเอื้อเฟื้อต่อสังคมส่วนรวมมากขึ้น

องค์ประกอบของจริยธรรมในการทำงาน

องค์ประกอบของจริยธรรมในการทำงาน (กิตติยา โสภณโกโคย, ม.ป.ป.; พระมหาธานินทร์ อาทิตวโร, ๒๕๕๖) มีดังนี้

๑. มีความรู้ มีปัญญา อริสโตเติล (Aristotle) กล่าวไว้ว่า “จุดหมายของชีวิตอยู่ที่การหาความรู้โดยการถอดสิ่งสากลจากสิ่งเฉพาะหน่วย อันเป็นการกระทำเพื่อให้เกิดความกลมกลืนในทุกสิ่งทั้งภายในและภายนอก และเมื่อจิตใจของเราก็จะทำงานได้อย่างคล่องแคล่ว ราบรื่นอันเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาสูงสุดในชีวิต โดยต้องพยายามศึกษาให้เข้าใจตัวเองและสิ่งแวดล้อมให้ดีที่สุด” เช่นเดียวกับโสเครตีส (Socrates) ที่ได้กล่าวว่า “หากว่ามนุษย์ไม่ได้มีความต้องการตามธรรมชาติก็ตาม แต่ความรู้สึกรักก็เป็นสิ่งสำคัญสำหรับพวกเขา ดังนั้นหากใครที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของความดี (goodness) เขาก็ (มัก) จะไม่ทำชั่วนั่นเอง”

๒. มีเหตุมีผล ค้านท์ (Immanuel Kant) เห็นว่า “ในบรรดาสรรณภาพต่าง ๆ ของปัญญา ไม่มีสรรณภาพใดสูงกว่าเหตุผล ดังนั้นการทำให้ปัญญา มีศักยภาพสูงขึ้น จึงอยู่ที่การฝึกใช้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้น ความรู้ อย่างอื่นทุกอย่างมีไว้เพื่อการใช้เหตุผลเป็นที่ตั้ง อย่างไรก็ตามเหตุผลจะทำการอะไรไม่ได้ หากร่างกายไม่อยู่สภาพพร้อม จึงต้องพัฒนาสรรณภาพอื่น ๆ ไปพร้อมกันเพื่อให้กลมกลืนกันไปด้วย”

๓. ยึดผลประโยชน์ส่วนรวม จอห์น สจัวร์ต มิลล์ (John Stuart Mill) ได้กล่าวว่า “จริยธรรมที่เหมาะสมกับมนุษย์นั้น ควรเป็นจริยธรรมที่ก่อให้เกิดความผาสุกแก่คนจำนวนมากที่สุดเป็นที่ตั้ง และคนเราเมื่อมีการศึกษาดีขึ้นแล้วย่อมจะไม่มองเพียงแค่สิ่งเฉพาะหน้า คนยิ่งฉลาดขึ้นเท่าไรก็ยิ่งหวังผลในระยะยาวทุกที เพราะฉะนั้นการอบรมให้คนมุ่งหน้าทำการเพิ่มผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง โดยหวังว่าผลประโยชน์ส่วนตัวจะตามมาเอง จะได้ผลมากกว่าการต่างมุ่งหาผลประโยชน์ ของตนเองโดยลำพัง” อันตรงกับหลักชยานโยคะในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ที่กำหนดว่า ความรู้แจ้งและเห็นชอบในความคิดทางที่ดี คือ คิดแต่จะสร้างคุณประโยชน์แก่ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เกียจคร้าน

๔. ยึดหลักสันโดษ เป็นหลักธรรมหนึ่งในพุทธศาสนา ซึ่งหมายถึง ความยินดีพอใจในสิ่งที่ตนได้ในสิ่งที่ตนมี ซึ่งมีรายละเอียด ๓ ประการ คือ

๔.๑ ยถาลาภสันโดษ คือ ยินดีพอใจในผลตอบแทนหลังจากได้ทำงาน เต็มกำลังสามารถ ไม่ว่าจะได้มากหรือน้อยก็พอใจเท่าที่ได้

๔.๒ ยถาพละสันโดษ คือ ยินดีพอใจทำงานที่สุจริต อันเป็นหน้าที่ จนเต็มกำลังความรู้ความสามารถ หนักเอาเบาสู้ง พากเพียรพยายามรำไป มีความรับผิดชอบในงานที่ทำเต็มที่

๔.๓ ยถาสารูปสันโดษ คือ ยินดีพอใจตามควรแก่ชีวิต กล่าวคือ มีความรู้จักพอ อิ่มเป็น บริโภคใช้สอยสิ่งที่ได้มาตามควรแก่อัตภาพ ไม่มาก ไม่น้อยเกินไป เพียงพอต่อการดำรงอยู่ได้อย่างสบาย นอกจากนั้นความรู้จักพอย่อมเป็นเหตุให้เสียสละแบ่งปัน เอื้อเพื่อผู้อื่นได้ สงเคราะห์ผู้อื่นได้

๕. มีคุณลักษณะ ๓ ประการ ตามหลักทศุติยปาปณิกสูตร พระพุทธเจ้า ได้ตรัสไว้ ดังนี้

๕.๑ มีวิสัยทัศน์ (จักขุมา) หมายถึง การมีปัญญา มองการณ์ไกล ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า conceptual skill คือ ความชำนาญในการใช้ความคิด

๕.๒ มีความเป็นมืออาชีพ (วิรูโรว) หมายถึง จัดการธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า technical skill คือ ความชำนาญด้านเทคนิคหรือวิชาชีพ

๕.๓ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสยสัมบันโน) หมายถึง พึงพาอาศัยคนอื่นได้เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี ข้อนี้สำคัญมากเพราะ “นกไม่มีชนคนไม่มีเพื่อน ขึ้นสู่ที่สูงไม่ได้” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า human relations skill คือ ความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์

๖. ยึดหลักธรรมาธิปไตยตามพุทธศาสนา โดยถือเอาหลักธรรมหรือหลักการเป็นใหญ่และความสำเร็จของงานเป็นที่ตั้ง ได้แก่ พละ ๔ (หมายถึง พลังหรือกำลัง) คือ

๖.๑ ปัญญาพละ คือ ต้องชวนชวายเป็นปัญญา ๓ ด้าน เช่น ปัญญาเกิดจากการฟัง ปัญญาเกิดจากการคิด และปัญญาเกิดจากการปฏิบัติ หรือการเจริญภาวนา ให้เกิดการรอบรู้ ๓ อย่างคือ รู้จักตนคือรู้ความสามารถของตน อุปนิสัยของตน รู้จักคนคือรู้จักคนที่ทำงานร่วมกัน มอบหมายงานให้ถูกกับคน และรู้จักงานคือรู้จักงานที่รับผิดชอบ

๖.๒ วิริยะพละ คือ ความขยันหมั่นเพียร อดทน ต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ทอดทิ้งธุระกลางครั้น ไม่กลัวความยากลำบาก

๖.๓ อนวัชชพละ คือ มีความซื่อสัตย์สุจริต ประกอบการงานสุจริต ไม่ผิดกฎหมายและศีลธรรม เว้นอบายมุขอันเป็นทางแห่งความเสื่อม เช่น ไม่ติดการพนัน ไม่ติดสุรา ไม่ติดยาเสพติด ไม่เกียจคร้าน ไม่คบมิตรชั่ว รักษาศีล ๕ ให้บริสุทธิ์

๖.๔ สังคหพละ คือ การสงเคราะห์เพื่อนร่วมงานตามสมควรแก่ตำแหน่งหน้าที่ การสงเคราะห์มีหลายแบบ เช่น การให้สิ่งของ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ สุภาพอ่อนโยน การช่วยเหลือการงาน การวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย และการเอาใจเขามาใส่ใจเรา คือการมีพรหมวิหาร ๔ ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา

๗. มีความรักและสามัคคีทั้งกับเพื่อนมนุษย์และประเทศชาติ มหาตมะคานธี กล่าวว่า “ความรักช่วยค้ำจุนโลกไว้ ชีวิตจะมีอยู่เฉพาะในที่ที่มีความรัก ชีวิตปราศจากความรักเหมือนกับชีวิตที่ตายไปแล้ว ความรักไม่เคยเรียกร้อง มีแต่ให้ ความรักมีแต่จะยอมรับความทุกข์โดยไม่มีความโกรธเคืองและไม่มีการแก้แค้น และ เมื่อไรก็ตามที่ท่านเผชิญหน้ากับศัตรู จงพิชิตศัตรูด้วยความรัก”

๘. ปราศจากอคติ ขงจื้อได้กล่าวตอบคำถามของจื๊อถึงความหมายของคนดีไว้ว่า “คนดีย่อมยึดมั่นอยู่ในคุณธรรมอันเป็นความดี และเป็นผู้มีจิตใจกว้างขวาง ไม่ลำเอียง” ซึ่งตรงกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ได้มีการกล่าวถึงอคติหรือความลำเอียงไว้ว่ามีอยู่ ๔ ประการ คือ

๔.๑ ฉันทาคติ (ลำเอียงเพราะชอบ) ถ้าเราชอบใคร ไม่ว่าเขาจะพูดหรือทำอะไร เราเห็นด้วยกับเขาไปเสียทุกอย่าง

๔.๒ โทสาคติ (ลำเอียงเพราะชัง) ถ้าเราชังใคร ไม่ว่าเขาจะพูดหรือทำอะไร เรารู้สึกขวางหูขวางตาไปหมด

๔.๓ โมหาคติ (ลำเอียงเพราะหลง) ถ้าเราขาดข้อมูลในเรื่องใด พอมีคนให้ข้อมูลเท็จในเรื่องนั้น เรามักเชื่อเขาและตัดสินใจผิดพลาดได้ง่าย

๔.๔ ภยาคติ (ลำเอียงเพราะกลัว) ถ้าผู้มีอำนาจให้เราพูดหรือทำสิ่ง ที่ขัดกับความรู้สึกของเรา บางครั้งเราจำเป็นต้องทำตามเพราะความกลัวภัย

สรุป จริยธรรม คือ หลักการหรือกฎเกณฑ์ของสังคมที่เป็นกรอบให้เกิด การประพฤติที่ดีงาม ทั้งทางกาย วาจา และใจ ในการปฏิบัติเพื่อตนเองและสังคม อย่างมีเหตุผล มีความคิด และมีสติปัญญา เป็นการปฏิบัติที่แสดงออกถึงการ มีคุณธรรมภายในบุคคล รู้จักการแยกแยะสิ่งที่ถูกต้อง ควรทำ และสิ่งที่ผิด ไม่ควรทำ เป็นความประพฤติที่เป็นรูปธรรม ไม่เห็นแก่ประโยชน์ของตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น จริยธรรมมีพื้นฐานมาจากหลักทางศาสนา ศีลธรรม ค่านิยม ทางวัฒนธรรมประเพณี จริยธรรมเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ภายใต้ความคิดเชิงปัญญา ความรู้สึก อารมณ์ โดยการฝึกปฏิบัติตามแบบอย่าง และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนเกิดเป็นความประพฤติที่ถูกต้อง

ใบงาน

1.ความรับผิดชอบ หมายถึง

ตอบ.....

2.ความซื่อสัตย์ หมายถึง

ตอบ.....

3.ความมีระเบียบวินัย หมายถึง

ตอบ.....

4.ความประหยัด หมายถึง

ตอบ.....

5.ความสำคัญของจริยธรรมในการประกอบอาชีพ มีอะไรบ้าง

ตอบ.....